

“M’interessa el marge, la cara B de la literatura”

Elisabet Riera, a Can Vileta, la casa familiar de Terrades (Alt Empordà) on viu des de fa deu anys i on té la seu de l'editorial Wunderkammer QUIM PUIG.

Fa deu anys, ho va deixar tot i va tornar a Can Vileta, la casa familiar de Terrades, a l'Empordà, on ha donat forma a un dels projectes editorials més singulars del panorama peninsular. Wunderkammer, el gabinet de meravelles d'Elisabet Riera (Barcelona, 1973), és una raresa que commou: hi tenen cabuda els oblidats, els maleïts, els il·luminats, els dandis, els camps magnètics i les taules parlants. Ara que l'editorial compleix cinc anys, en fa balanç.

Com va ser que decidís establir-se a Terrades? Per mi el lloc que significava més la idea de casa és aquesta, perquè ja hi vivien els meus besavis. Hi tinc una relació emocional molt marcada, també segurament perquè és la casa paterna, i amb el pare hi tenia una relació molt estreta. I després va ser també la necessitat, perquè al final era l'únic lloc que tenia on anar. A la novel·la Llum, vaig escriure aquesta relació amb la casa, com la visc ara com a adulta, una casa que té tant passat i tants records, i amb la qual has de dialogar molt per fer-te-la teva escoltant les veus que hi ha

impregnades. Em pensava que l'establiment a Terrades va ser simultani a la creació de l'editorial. No tant. Quan em vaig instal·lar aquí, encara treballava a Barcelona com a editora de revistes per al grup RBA, i anava i venia. Alguna temporada vaig llogar un apartament petit a Barcelona. Vaig fer moltes combinacions fins que vaig dir prou: aquesta és casa meva, aquest és el meu lloc i, a més, vull tenir un projecte propi. Va anar una mica en paral·lel, però no va coincidir exactament en el temps. De fet, des de Terrades pot treballar connectada arreu del món. Em puc permetre tancar acords internacionals a casa els avis, a l'habitació on abans hi guardàvem les patates i posàvem a assecar les tomates de penjar, mentre les gosses criden perquè passa un tractor per fora. A part de la qüestió sentimental, crec que això realment és el futur. S'han acabat els grans viatges transoceànics. La clau és combinar l'escala local i la global sense cometre la bestiesa de consumir un munt de combustible per anar a l'altra banda del planeta per fer una reunió que podies haver resolt amb un Zoom. A la seva biblioteca, hi veig molts dels autors que publica a Wunderkammer. Hi ha una simbiosi total, amb la meva editorial, perquè està influïnt també en la meva escriptura i ha afinat el meu gust com a lectora. M'ha ajudat a trobar una tradició literària amb la qual em sento plenament identificada. Per fi crec que he descobert quina veta m'interessa, quins escriptors m'aporten coses. Semblaria que ha de ser al revés: que el seu gust defineixi la línia editorial. Va començar així, però ara està sent al revés. O potser és que ja no es pot separar una cosa de l'altra. Ha aconseguit que l'empresa sigui rendible? Ara mateix n'estic malvivint, perquè m'entenguis. M'assigno un sou mínim cada mes, un sou de mileurista, i la resta és per fer funcionar l'engranatge, tenint en compte que ho faig quasi tot sola: parlo amb el dissenyador i la maquetista, reviso les galeres, contracto els drets d'autor, porto els llibres a correus... Tots els papers de l'auca. A vegades em pregunto si és vocació o autoexplotació. No busco pas un gran negoci. En faig prou de viure d'això de manera sostenible, perquè té a veure amb una opció de vida, en un poble petit, amb despeses menors i productors locals. No necessito fer-me rica, però sí que necessito viure. Ha arribat el moment de saber si queden forces per continuar, si val la pena? Exacte, ara tinc més clars els números. Abans d'arrencar, quan ja sabia fins i tot els primers títols que publicaria, vaig fer un màster d'edició, per familiaritzar-me amb un món complex. El projecte que vaig presentar era el projecte real de la meva editorial. Era preciós sobre el paper, i per mi ho continua sent, però els números em van fallar per una

qüestió clau: els llibres que es venen realment. Se'n venen pocs? Vaig calcular unes vendes de 800 exemplars de cada títol, que tampoc és aspirar a tant, i menys tenint en compte que publico en castellà. I la veritat és que de molts llibres no hi arribes ni en broma. Aquest és el drama. Rep alguna ajuda institucional? En tinc del Ministeri de Cultura, i puntualment de l'Institut Francès, però cap de la Generalitat, perquè publico en castellà. Tot i que treballo aquí, tributo aquí, imprimeixo aquí i soc teixit cultural català, se'm tanquen totes les portes. De què parlem? Una cosa és la política lingüística, amb la qual puc estar molt d'acord, i una altra la indústria cultural. Són coses diferents. D'acord, que incentivin els llibres en català, que rebin més punts, però que no m'excloquin a mi d'entrada. És injust. Acaben comptant més les instruccions d'un assecador de cabells en català que un llibre de Nerval en castellà. Tampoc es té en compte, per exemple, on s'imprimeixen els llibres: mentre siguin en català, que vinguin de la Xina és igual. Potser podrien tenir en compte el risc que suposen certes edicions. I també la idiosincràsia de les microeditorials, que n'hi ha moltíssimes. Som una mena de teixit invisible, però sustentem molta gent, perquè treballem amb correctors, traductors, dissenyadors i impressors que són petits treballadors com nosaltres. No només això, sinó que posem a disposició del lector una oferta infinitament més diversa que la dels grans grups, o fins i tot que les editorials mitjanes. Sobretot perquè els microeditors publiquem el que ens passa pel barret. Jo tenia molt clar que volia editar els romàntics, els decadents, els poetes maleïts: els rars. Jo volia la cara B de la literatura, els marges. És després que penses com fer-ho rendible. Una gran editorial fa el procés al revés: "Es ven això, doncs fem-ho." Les microeditorials omplim buits que si no quedarien desatesos, i aquest hauria de ser un criteri per a les ajudes. Si ens refugiéssim en les obres rendibles, tots acabariem escrivint, publicant i llegint el mateix, i això només comportaria una pèrdua de llibertat, menys opcions de vida. Això l'ha fet plantejar d'editar alguna col·lecció en català? Potser no una col·lecció, però sí algun títol. De fet, ja hi estic treballant. No només per una qüestió econòmica, sinó perquè em ve de gust. De tota manera, crec que són mercats del tot separats. Els mitjans que ressenyen uns autors no parlen dels altres. Ni els autors es coneixen entre ells ni coincideixen als mateixos llocs. És sorprenent: com si fossin oli i aigua. La literatura que defensa Wunderkammer és més atrevida que la de cert culte avantguardista: hi ha erotisme, el reconeixement d'altres mons, un tractament molt lliure del llenguatge i les imatges. He arribat a la conclusió que estic tirant de la veta platònica enfront de la veta aristotèlica. El món de les idees, el món de les ombres, enfront de la ment lògica, racional, lluminosa, matemàtica. Reivindico la línia més imaginativa, més lírica, per mi més profunda. La natura no és políticament correcta, i tant els platònics com els romàntics beuen molt de les forces brutes de la natura. Aquesta tendència d'ara a excloure el que no entenem o el que no ens acaba de complaure, el que ens incomoda, el que no és perfectament normatiu i acceptable, ens porta a perdre la meitat del que també som. Quina literatura representaria la vena aristotèlica? Segurament la més realista i costumista, la tradició de Balzac per entendre'ns. I crec que enllaça amb molta literatura d'ara que expressa el quotidià. La gent vol llegir el que ja coneix: "Mira, aquesta és com jo! Ah, això també em passa!" Ho entenc, però a mi ni m'atrau ni m'aporta res. És la diferència entre llegir per trobar-te al mirall o per sorprendre't, per commoure't, per fer-te preguntes. I és també una literatura que es ven menys. És un cercle viciós. Es ven menys, els editors deixen de publicar-ne i, per tant, ja no es troba a les llibreries ni està a l'abast del lector. Estem alimentant uns gustos perversos. I la figura de l'editor hauria de ser-hi per eixamplar el ventall. Encara és vigent la fascinació pel gabinet de meravelles del qual l'editorial pren el nom? Els wunderkammer neixen al segle XVII, a l'època de les grans expedicions a ultramar, i el que portaven de tornada cap a Europa era l'exòtic, l'estrany, el singular, allò mai vist, i la meua idea era aplicar això a un catàleg editorial. Aportar peces úniques i rares en el millor sentit. Ara tothom viatja a tot arreu, i no cal que et portin el desconegut a casa. Ja no té sentit el wunderkammer físic, però amb l'actual reducció de pensament i llibertat, potser cal més que mai a nivell metafòric. Sé que mai vendré molts llibres, però si puc almenys dinamitzar una miqueta aquesta mirada lectora, ja em dono per satisfeta. Jo soc rara, d'acord, però cinc-cents rars més també hi deu haver, no, a tot Espanya? Vull dir que soc rara, però tampoc soc marciana. Edita sobretot obres de no-ficció, però ha escrit narrativa. Hi ha alguna cosa en la ficció que encara és necessària... Tens raó. És veritat que cada vegada m'agrada més la no-ficció, però he escrit ficció i en soc també lectora. Segurament Vidas gloriosas, en el qual vaig reunir petites semblances de personatges reals a partir d'una escena literaturitzada de la seva vida, seria un pont entre els dos mons. Eren peces molt curtes que naixien de personatges secundaris que havia anat trobant mentre em documentava per al meu primer llibre, La

línea del desierto: aventurers del desert, bojos absoluts, fanàtics quasi, que havien fet coses increïbles i quasi totes fallides. Això em va atraure moltíssim.El fracàs atrau molt.Els seus intents eren èpics! El cas és que vaig començar a escriure les seves petites vides, i molts van acabar sent els primers autors que vaig editar a Wunderkammer.A 'La línia del desierto' descobria un pioner català de l'aviació...Explicava la història de la primera línia aèria comercial del món, que sortia de Tolosa i arribava a Casablanca i Dakar, abans de fer el salt a Amèrica. Anaven amb aquells biplans que semblaven bicicletes amb ales: una epopeia. Aquella ruta postal, en la qual va treballar després Saint-Exupéry, l'havia estrenada un tal capità Roig. El cognom català em va cridar l'atenció i vaig seguir-li la pista durant anys. Vaig arribar a viatjar a Tolosa, a Ginebra, a Casablanca, al Sàhara, fins que al final de tot vaig trobar la pista de Josep Roig a les Corberes, a trenta quilòmetres de casa. Era com si aquesta part del Pirineu fos la ratlla que separava la realitat i la ficció.L'editorial li ha impedit donar curs a la seva pròpia obra de creació?M'ha robat tot el temps. Ara començo a aixecar una mica el cap i a pensar en altres coses, però els últims cinc anys només han estat per a Wunderkammer. Trobo a faltar molt escriure, moltíssim. He hagut de fer un pacte seriós amb mi mateixa per establir un calendari de dies que em guardo per escriure, perquè la meua ànima se n'està ressentint. Editar m'encanta, forma part de mi i fins de casa meua, com pots veure, però és un ofici. L'escriptura, en canvi, és el que soc.

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 06-04-2021, Pàgina 18

-El Punt Avui. Nacional 06-04-2021, Pàgina 18

Font del document:

<http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1948274-m-interessa-el-marge-la-cara-b-de-la-literatura.html>